

Резолюція Другого конгресу Асоціації конституційного правосуддя країн регіонів Балтійського та Чорного морів

(Україна, м. Харків, 1–2 червня 2017 року)

Ми, учасники Другого конгресу Асоціації конституційного правосуддя країн регіонів Балтійського та Чорного морів (далі — Конгрес), експерти, науковці, обговоривши роль конституційних судів у тлумаченні положень національних конституцій у контексті загальноvizначених принципів і норм міжнародного права, права Європейського Союзу, рішень міжнародних судів,

маючи на меті утвердження верховенства права та верховенства конституції у практиці органів конституційної юрисдикції;

констатуючи актуальність поваги до міжнародного права та права Європейського Союзу як систем права, заснованих на загальноvizначених демократичних людських цінностях;

підкреслюючи важливість обміну досвідом щодо впровадження в практику органів конституційної юрисдикції міжнародних демократичних цінностей;

беручи до уваги повноваження конституційних судів країн регіонів Балтійського та Чорного морів, роль Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та практику Європейського суду з прав людини (далі — ЄСПЛ) щодо її розуміння для утвердження правової держави;

враховуючи особливості формування сучасної парадигми конституціоналізму в кожній країні;

визнаючи презумпцію сумісності міжнародного права та права Європейського Союзу з національними конституціями на основі принципу субсидіарності,

дійшли висновку:

1. Конституційна юрисдикція є найважливішим фактором у справі зміцнення, розвитку й захисту основних загальнолюдських цінностей, втілених у конституціях, що лежать в основі діяльності судів країн, які взяли участь у Конгресі. Їх рішення і висновки мають вирішальний вплив на діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства.

2. Повага до гарантованих на конституційному рівні прав і основоположних свобод людини і громадянина є основою правопорядку й справедливості. Учасники Конгресу зазначили, що органи країн, які здійснюють законодавчі та правозастосовні функції, також повинні дотримуватись положень загальноvizначених актів міжнародного права, міжнародних інструментів для захисту прав і основоположних свобод людини і громадянина.

Учасники Конгресу наголосили, що з огляду на положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року державні органи, у тому числі уряд, законодавець, суди і орган конституційної юрисдикції, повинні докласти всіх зусиль для виконання країнами — учасницями Конгресу їх міжнародних зобов'язань, а також для виконання рішень ЄСПЛ. Зокрема, органи конституційної юрисдикції мають поступово інтегрувати рішення ЄСПЛ у національне право.

3. Учасники Конгресу у своїх доповідях і повідомленнях зазначили, що існує тенденція щодо уніфікації засад конституційної юрисдикції у захисті прав і основоположних свобод людини і громадянина як на регіональному, так і загальноєвропейському рівнях. Основними критеріями у цьому найважливішому напрямі діяльності органів конституційної юрисдикції країн — учасниць Конгресу є Загальна декларація прав людини 1948 року, пакти Організації Об'єднаних Націй з цих питань, приписи Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, резолюції та рекомендації керівних органів Європейського Союзу, рішення ЄСПЛ, висновки і рекомендації Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеціанська Комісія) та інших міжнародних правозахисних організацій і установ.

4. Органи конституційної юрисдикції несуть особливу відповідальність за гармонізацію національних конституцій та національних правових систем з універсально визнаними нормами міжнародного права, права Європейського Союзу та іншими чинними міжнародними зобов'язаннями, а також за зміцнення європейського вектора відповідних держав у цілому. Учасники Конгресу визнають роль міжнародного права та права Європейського Союзу в тлумаченні національних конституцій і підкреслюють, що міжнародні та європейські стандарти повинні сприйматись як мінімальні конституційні стандарти для захисту основоположних прав.

Учасники Конгресу рішуче засуджують використання конституційної юрисдикції для внутрішньої легалізації серйозних порушень міжнародного права, а також для виправдання за невиконання рішень міжнародних і європейських судів.

5. При прийнятті рішень у справах органи конституційної юрисдикції, які представляють учасники Конгресу, дедалі частіше звертаються до закономірностей генези конституціоналізму й відповідної правової практики інших країн, що сприяє розвитку їх конструктивних взаємовідносин як на регіональному, так і загальноєвропейському та світовому рівнях.

6. Конгрес вважає наведені тенденції позитивними з огляду на таке: хоча конституції країн-учасниць відрізняються одна від одної, їх основні принципи, зокрема щодо захисту прав людини і людської гідності, становлять загальну основу, а юридичні аргументи, що ґрунтуються на цих засадах, які використовуються в одній країні, з урахуванням відмінностей національного законодавства за принципом субсидіарності, можуть бути джерелом натхнення для іншої.

7. Доцільним є не лише удосконалення процесу обміну інформацією та досвідом між органами конституційної юрисдикції країн — учасниць Конгресу, а й систематичне ознайомлення з ними учасників Всесвітньої конференції конституційного правосуддя (*WCCJ*), Конференції європейських конституційних судів (*CECC*) та інших регіональних і лінгвістичних об'єднань органів конституційної юрисдикції.

8. Належне виконання органами конституційної юрисдикції своїх повноважень, у тому числі стосовно захисту прав і основоположних свобод людини і громадянина, є можливим лише за неухильного дотримання конституційних приписів щодо незалежності цих органів, а також недоторканності суддів та їх підпорядкованості виключно конституції й верховенству права.

Неприпустимими є втручання у діяльність органів конституційної юрисдикції інших органів державної влади, політичний і публічний тиск. Ці суб'єкти владних

повноважень та суспільних правовідносин повинні утримуватись від будь-яких спроб неправомірного впливу на суддів під час виконання ними своїх обов'язків. Водночас Конгрес наголошує на важливості прозорості й відкритості діяльності органів конституційної юрисдикції перед громадянським суспільством.

Учасники Конгресу, висловлюючи згоду щодо користі цього заходу,

постановили:

1. Визнати, що обмін досвідом між конституційними судами — учасниками Конгресу є важливим для забезпечення ефективного застосування актів міжнародного права при захисті прав і основоположних свобод людини і громадянина, враховуючи особливості національних конституцій та принцип субсидіарності як загальновизнане правило у відносинах між країнами — членами Ради Європи.

2. Відзначити, що застосування практики міжнародних судів у діяльності органів конституційної юрисдикції країн — учасниць Конгресу сприяє утвердженню принципу верховенства права, має важливе значення для забезпечення захисту прав та основоположних свобод людини і громадянина, які гарантовані національними конституціями, передбачені у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та в інших актах міжнародного права.

3. Застосовувати в діяльності конституційних судів, які беруть участь у Конгресі, норми міжнародного права та права Європейського Союзу як важливі джерела тлумачення національних конституцій та прогресивного розвитку національної конституційної доктрини.

4. Визнати, що конфлікт між практиками національного конституційного суду та міжнародних судів у забезпеченні захисту прав і основоположних свобод людини і громадянина повинен розв'язуватись шляхом перегляду практики національних конституційних судів з урахуванням особливостей норм національних конституцій згідно із загальновизнаним принципом субсидіарності або шляхом прийняття відповідних конституційних поправок у разі, якщо перегляд національної судової практики є неможливим.

5. Вважати, що забезпечення реалізації принципу верховенства права, який є основою розвитку національної конституційної доктрини країн — учасниць Конгресу, при реалізації органами конституційної юрисдикції своїх повноважень, у тому числі щодо захисту прав і основоположних свобод людини і громадянина, є несумісним з фактами втручання в їхню діяльність органів державної влади, політичних діячів, представників засобів масової інформації та інститутів громадянського суспільства. Конгрес закликає цих суб'єктів владних повноважень і суспільних правовідносин утримуватись від будь-яких спроб неправомірного впливу на суддів під час виконання ними своїх обов'язків.

6. Продовжити розроблення та впровадження єдиної техніки систематизації актів конституційних судів, враховуючи базу даних *CODICES*, що сприятиме формуванню й розвитку національної конституційної доктрини з урахуванням практики конституційних судів країн — учасниць Конгресу.

7. Визнати корисною практику обміну актами конституційних судів країн — учасниць Конгресу, в яких застосовуються загальновизнані норми й принципи міжнародного права та права Європейського Союзу, практику міжнародних судів, у тому числі щодо захисту прав і основоположних свобод людини і громадянина.